

it is impossible to imagine teaching interaction between student and teacher. In this regard, creating a system of quality assessment takes place in Ukraine in the period of the introduction of educational standards and the emergence of the need to assess their achievement in the whole country. The task to create a system of obtaining objective information on the results of training in accordance with the educational standards (including - to define a set of criteria, procedures and technology assessment, pedagogical monitoring organization and its use as an essential tool for managing the quality of education) at an educational institution on which it will be possible to make management decisions. It should be pointed that monitoring maritime student's learning outcomes should be involved not only evaluation, but testing. Testing control provides feedback, in which it appears the degree of compliance achieved results of functioning of the educational system of the projected goal, sets a certain approach to the selection of the material to be inspected, according to the choice of forms and methods of verification and assessment, learning outcomes, taking into account the individual characteristics of students.

Key words: monitoring, maritime students' learning outcomes, tests, standards.

Рецензент: Кузьменко В.В.

УДК 378

Лю Чан, Чень Хуейхуей*

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СУЧАСНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ МУЗИЧНОЇ ОСВІТИ В КНР

У статті виокремлено зміст і завдання сучасної професійної музичної освіти в КНР. Авторами досліджується специфіка асиміляції професійного музичного мистецтва європейської традиції в КНР у контексті підготовки в місцевих консерваторіях спеціалістів у галузі музикознавства. Одним з основних завдань професійної музичної освіти в КНР є організація навчально-методичного забезпечення процесу треступеневої підготовки музикознавців. Зазначено, що процес навчання фахівця в галузі музикознавства, на думку авторів, слід розглядати в чотирирівневому ракурсі: початкова музична підготовка; професійна спеціалізація; науково-творче виховання; методологічне осмислення музикознавства.

Ключові слова: КНР, професійне навчання, музична освіта, ВНЗ, студент, викладач.

Нові світові реалії потребують від вищої освіти підготовки фахівців з високим рівнем духовної культури, що здатні до демократичних форм організації влади й управління, конструктивного утвердження ринкових відносин, до свідомого й відповідального самовизначення, самостійного вибору та реалізації власного життєвого шляху. На особливу увагу в цьому контексті, на наш погляд, заслуговує процес модернізації вищої музичної освіти, оскільки сьогодні чи не одне з головних місць у документах ЮНЕСКО, Ради Європи, ЄС та інших міжнародних організацій посідають питання фундаменталізації мистецької освіти як такої, що має потужний потенціал у розв'язанні низки проблем сучасного людства – як культурно-політичних, так і суто педагогічних. Формування професійного музичного мистецтва в контексті поєднання теоретичного знання з ремісничими навичками зумовило організацію спеціальних соціальних інститутів та культурних закладів з метою створення, вдосконалення й опанування професійних норм творчості. Зокрема генеза професійної освіти як нормотворчої системи простежується з XVII ст. [1].

У XX ст. професійне музичне мистецтво європейської традиції активно культивувалося в інших регіонах світу – наприклад, в Азії. Виявлення специфіки асиміляції цього різновиду мистецтва в неєвропейських суспільствах потребує дослідницької уваги, оскільки надає можливості прогнозувати шляхи подальшого розвитку та пропонувати засоби оптимізації означеного процесу.

*© Лю Чан, Чень Хуейхуей

Проблеми функціонування професійного музичного мистецтва європейської традиції в КНР спрямовують наукові пошуки дослідників у контексті передусім характеристики сучасного стану (Ван Ангуо, Ван Яохуа) та значення музичної освіти європейського зразка для китайської культури (Ван Ангуо, Го Наянь, Пан Маюань) [1; 2; 3; 5]. Але визначенню специфіки асиміляції європейських музичних традицій у КНР не приділяється належної уваги.

Мета статті – визначити особливості становлення та розвитку сучасної професійної музичної освіти в КНР.

Вплив західноєвропейської музики на китайську культуру, який розпочався в XVI-XVII ст., посилювався на межі XIX-XX ст. Найважливішим центром західноєвропейської культури став Шанхай. Саме в Шанхаї 1843 року було організовано резиденцію зарубіжних бізнесменів, яка стала фундаментом виникнення західного селітменту, що постійно розростався, поступово перетворюючись у мінідержаву на території КНР. Зокрема в Шанхаї діяла значна кількість концертних майданчиків, де китайська публіка ознайомлювалася з європейським музичним мистецтвом, 1850 року організовано англійський театр, а 1879 року – міський оркестр, який проіснував кілька десятиліть і відіграв значну роль у популяризації європейської музики в Шанхаї. Невипадково саме в цьому місті 1927 року почала функціонувати консерваторія, навчальний процес у якій базувався на європейській музичній системі освіти [6].

До того підготовка професійних музикантів здійснювалася в кількох університетах, де існували факультети музики. Масштаби цього навчання були незначними, а система підготовки – здебільшого недосконалою. На початковому етапі до педагогічного складу Шанхайської консерваторії входили російські музиканти-емігранти, представники інших країн та відомі китайські музиканти, які здобули освіту за кордоном, – Ху Чжоу-шуань, Чжу Ін, Ін Шан-нен, Чжао Мей-бо, Сяо Шу-сянь, У Бо-чао, Лі Вей-нін.

Упродовж тривалого часу основна увага приділялася підготовці тільки музикантів-практиків: консерваторія випускала вокалістів, піаністів, скрипалів і композиторів, що було зумовлено попитом на професійних виконавців у створюваних музичних колективах і необхідністю поповнення їх репертуару національною музикою. Подібний попит спричинив формування музичної освітньої системи і в Європі. Але еволюція європейського музичного мистецтва, передусім періоду романтизму, потребувала підготовки професійних музикантів-інтелектуалів, знавців історії та теорії музики, завданням яких є осмислення процесів, що відбуваються в музичній культурі, та прогнозування перспектив розвитку. Поява видатних музичних критиків, істориків і теоретиків, осмислення необхідності інтелектуальної гідності для музиканта-виконавця стимулювали формування музикознавства як окремого напрямку науково-теоретичної й методичної думки та виокремлення нової спеціалізації в консерваторіях [1].

Осмислення потреби в професійних музикознавцях у КНР відбувалося всередині XX ст. Утім, у 1950-х рр. упровадження музикознавства було здійснено лише в Шанхайській та Китайській центральній консерваторіях, а в інших подібних закладах – лише в 1980-ті рр. Водночас були започатковані ради із захисту магістерських робіт і докторських дисертацій з музикознавства [3]. Така ситуація зумовлена, з одного боку, пріоритетом у процесі фахової музичної підготовки практики над теорією. В усіх ланках музичної освіти (професійна середня музична школа, училище, консерваторія) головною метою стало набуття навичок оперування музичним матеріалом, а теоретичні навчальні курси вважаються другорядними.

Це спричиняє неprestижність музикознавства як професії. Обмеженість музикознавчих дисциплін у спеціальних музичних навчальних закладах і цілеспрямована підготовка вчителів музики в педагогічних навчальних закладах ускладнюють китайському музикознавцеві пошуки шляхів професійної самореалізації, а отже – й можливість достойного матеріального забезпечення. У зв'язку з цим серед охочих присвятити своє життя професійній музичній діяльності поширена переконаність

у тому, що найпрестижнішою є виконавська спеціалізація, на другому місці – зайняття композицією і найменшою повагою користується професія теоретика-музикознавця.

За цих обставин у КНР студентами музикознавчих відділень стають ті, хто не пройшов конкурсу на престижні спеціалізації, тобто найменш обдаровані в музичному сенсі молоді люди. Здебільшого подібні студенти не виявляють зацікавленості у здобутті ґрунтовних знань з фаху, що позначається зокрема на науковому сенсі нечисленних публікацій з проблем професійної музичної освіти в КНР. Означена проблема спричинила ситуацію, за якої випускники консерваторій порівняно з випускниками (учителями музики) педагогічних ВНЗ КНР краще підготовлені як виконавці, ніж теоретики.

Запровадження підготовки вчителів музики, зокрема в радянських педагогічних ВНЗ, мало на меті задовольнити суспільний попит на фахівців-музикантів для загального ознайомлення з музичним мистецтвом.

Такий попит зумовив і спрямованість підготовки вчителів музики, де основний акцент робиться на педагогіці. Специфіка фахової підготовки зумовила й кардинальне розмежування сфер професійної діяльності музикознавців і вчителів музики. У радянські часи, коли педагогічні проблеми почали вирішувати на науково-методичному рівні, був визначений і віковий розподіл: у музичній школі навчаються зазвичай у дитячому віці, в училищі – в юнацькому, у консерваторії вчиться молодь [1].

Рівень музичної школи передбачає набуття початкових практичних навичок гри на певному музичному інструменті чи співу та елементарних теоретичних знань (нотна грамота, загальна інформація з історії та теорії музики). Такий обсяг знань і вмінь надає можливості займатися аматорським музикуванням та, за покликанням, продовжити самовдосконалення на шляху до професійної музичної діяльності. Вступ до музичного училища, за радянською системою, можливий тільки за умови попередньої підготовки, оскільки програма вступних іспитів передбачає наявність в абітурієнта знань і навичок, які, за навчальним планом, прищеплюються в музичній школі.

Навчання в училищі передбачає чітко визначену спеціалізацію майбутньої професійної діяльності музиканта, оскільки диплом про закінчення закладу надає можливості займатися як виконавством, так і викладати в музичній школі. Уже на цьому рівні визначається фах майбутнього музикознавця, для навчання за яким на училищних вступних іспитах необхідно виявити не тільки ерудицію в теорії та історії музики, а й аналітичний талант. Після закінчення музичного училища музикознавець має можливість професійно реалізувати себе в музичній школі, де теоретичні предмети обов'язкові. Продовження навчання в консерваторії для музикознавця є визначальним у контексті спрямованості подальшої діяльності: студенти музикознавчих відділень поділяються на теоретиків та істориків музики і після успішного завершення закладу отримують диплом з відповідною спеціалізацією. Подібний поділ зумовлений обсягом та специфікою знань і вмінь, яких студент консерваторії має здобути в процесі навчання.

Утім, такі знання уможливають професійну самореалізацію музикознавця в педагогічній, науковій, публіцистичній, критичній та інших сферах діяльності, подальше кар'єрне й інтелектуальне зростання, що забезпечує престижність обраної спеціальності.

На жаль, у КНР подібна ієрархічна система підготовки музикознавців не функціонує. Так, повністю неузгоджені навчальні плани музичних закладів різних ступенів. На факультетах музикознавства китайських консерваторій викладають різноманітні дисципліни: введення в музику, історія музики КНР, історія музики західних країн, традиційна музика КНР, музична естетика, гармонія, поліфонія, музичний аналіз, фортепіано та ін. Уже сам перелік уможливорює розподіл предметів за різними ступенями підготовки.

Наприклад, навчальний курс «Уведення в музику» логічніше вивчати на середньому (з елементами курсу на початковому) рівні, а не в закладі, який має випускати

висококваліфікованих спеціалістів. Крім того, програма більшості дисциплін передбачає всеосяжність матеріалу, замість того щоб розподілити його за програмами подібних дисциплін, що викладаються в закладах принаймні двох вищих ступенів.

Отже, узгодження навчально-методичного забезпечення процесу триступеневої підготовки музикознавців є одним із невідкладних завдань професійної музичної освіти в КНР.

Означена неузгодженість спричиняє й іншу проблему – невизначеність вимог до оцінювання знань і вмінь на різних етапах професійної підготовки. Так, з метою збільшення контингенту на факультетах музикознавства музичні ВНЗ КНР не дотримують декларованих вимог, що зумовлює невідповідний рівень підготовки студентів.

З іншого боку, відсутність профільних музикознавчих предметів у навчальних планах професійних середніх шкіл унеможливорює абітурієнтам музикознавчих факультетів отримати необхідну підготовку з історії музики й інших теоретичних дисциплін. Цим можна пояснити відсутність єдиної норми тестування з професійної музичної освіти в КНР.

Уважаємо, що усунення такої суперечності можливе за умови запровадження в професійних середніх школах профільних предметів з музикознавства, що поступово змінить ситуацію – стабілізує чисельність абітурієнтів за спеціалізацією «Музикознавство», гарантує послідовність навчального процесу в цій галузі, поліпшить якість підготовки майбутніх музикознавців.

Якщо студент-музикознавець матиме попередню фахову підготовку, він уже під час навчання в консерваторії може самостійно визначати напрямки своїх майбутніх досліджень, що стимулюватиме розвиток музичної освіти як наукового напрямку на професійному рівні.

Подібні зрушення посилять вимоги до фахового рівня педагогів консерваторських факультетів музикознавства, оскільки вони як основні керівники та контролери дослідницької діяльності студентів мають активно займатися науковими дослідженнями.

Зазначимо, що недостатня увага в КНР до музикознавства як наукової галузі негативно впливає на наповненість певних навчальних курсів необхідним матеріалом. Так, потребує серйозного вдосконалення предмет «Традиційна музика КНР»: створення та формування китайської музично-теоретичної системи не розглядається на основі вивчення першоджерел – історичних документів.

Узагалі відсутність аналітичного матеріалу стосовно історичної документації та її критики є негативною ознакою й дисциплін з історії та теорії світової музики.

Отже, особливістю сучасної професійної музичної освіти є її чотирирівневий ракурс: початкова музична підготовка; професійна спеціалізація; науково-творче виховання; методологічне осмислення музикознавства. Завданням першого рівня є визначення творчих здібностей, бажання присвятити своє життя професійній музичній діяльності та здобуття базових теоретичних і практичних знань з музики. Другий рівень охоплює процес професійного навчання майбутнього музикознавця – здобуття спеціальних знань і набуття вмінь; прагнення до максимального розширення світогляду завдяки зацікавленості іншими, близькими до музикознавства галузями знань – історією, культурологією, філологією, релігією тощо. На третьому рівні передбачається розкриття творчого потенціалу музикознавця, яке базується на активному застосуванні аналітичного апарату особистості в контексті долучення до процесу вирішення конкретних науково-дослідницьких проблем китайського музикознавства. Четвертий рівень – це процес самоосмислення музикознавця як творчої особистості, яка не тільки здобула спеціальних знань і набула вмінь, необхідних для творчої самореалізації, а й усвідомлює методи та принципи, за допомогою яких досягає цієї самореалізації. Тільки четвертий рівень надає можливості і права бути вихователем наступного покоління музикознавців, спроможного розвивати наукову думку в КНР.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в теоретичному обґрунтуванні та експериментальній перевірці технології організації професійної музичної освіти в КНР.

Література:

1. Ван Ангуо. Путь развития китайской музыкальной системы XX века / Ван Ангуо // Народная музыка. – П. : Изд. народного образования, 1999. – Вып. 4. – С. 18-19. (на кит. яз.)
2. Ван Яохуа. Сравнительный анализ музыкального образования Китая конца XX века / Ван Яохуа // Музыкальное исследование. – П. : Изд. народного образования, 1994. – Вып. 2. – С. 10-17. (на кит. яз.)
3. Го Наянь. Новые взгляды на музыковедение / Го Наянь // Музыковедение Китая. – П. : Изд. Центральной консерватории Китая, 1991. – Вып. 2. – С. 16-21. (на кит. яз.)
4. Лошков Ю. Професійне музичне мистецтво в понятійному просторі / Ю. Лошков // Культура України : збірник наук. праць – Х. : ХДАК, 2008. – Вып. 22. – С. 141-152.
5. Пан Маюань. Практическое значение профессионального музыкального образования / Пан Маюань // Исследование высшего образования. – П. : Изд. высшего образования, 1997. – Вып. 4. – С. 4-7. (на кит. яз.)
6. Син Вейки. Модернизация и глобализация современной музыкальной системы Китая Син Вейки // Музыковедение Китая. – П. : Центральная консерватория Китая, 1997. – Вып. 4. – С. 26-43. (на кит. яз.)

Лю Чан, Чэнь Хуейхуей

СТАНОВЛЕНИЕ И РАЗВИТИЕ СОВРЕМЕННОГО
ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КНР

В статье выделены содержание и задачи современного профессионального музыкального образования в КНР. Авторами исследуется специфика ассимиляции профессионального музыкального искусства европейской традиции в КНР в контексте подготовки в местных консерваториях специалистов в области музыковедения. Одной из основных задач профессионального музыкального образования в КНР является организация учебно-методического обеспечения процесса трехступенчатой подготовки музыковедов. Отмечено, что процесс обучения специалиста в области музыковедения, по мнению авторов, необходимо рассматривать в четырехуровневом ракурсе: начальная музыкальная подготовка; профессиональная специализация; научно-творческое воспитание методологическое осмысление музыковедения.

Ключевые слова: КНР, профессиональное обучение, образование, вуз, студент, преподаватель.

Liu Chang, Chen' Khueykhuey

DEVELOPMENT AND DEVELOPMENT OF MODERN
PROFESSIONAL MUSIC EDUCATION IN CHINA

The article outlines the content and tasks of contemporary professional music education in the People's Republic of China. The authors study the specificity of assimilation of professional musical art of the European tradition in the China in the context of training in local conservatories of specialists in the field of musicology. One of the main tasks of professional music education in the China is the organization of teaching and methodological support for the process of three-stage training of musicologists. It is noted that the process of training a specialist in the field of musicology, according to the authors, should be considered in the four-level perspective: initial musical training; professional specialization; scientific and creative education; methodological comprehension of musicology. The first level defines creative abilities, the desire to devote their lives to professional musical activity. The second level is the acquisition of special knowledge and skills; the desire to maximize the world outlook due to the interest of others, close to musicology, the branches of knowledge: history, culturology, philology, religion, etc. The third level provides for the disclosure of creative potential of musicologist. The fourth level is the process of self-understanding of musicologist as a creative person who not only gained special

knowledge and acquired the skills necessary for creative self-realization, but also is aware of the methods and principles by which this self-realization achieves.

Key words: China, vocational training, musical education, university, student, teacher.

Рецензент: Кузьменко Ю.В.

УДК 37.046:656.612(477.7)(045)

Ляшкевич А. І.*

ЕТАПИ РОЗВИТКУ ТОРГОВЕЛЬНО-МОРЕХІДНОЇ ОСВІТИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ (20- ТІ РОКИ ХІХ – ХХ-Е СТОЛІТТЯ)

Названі в статті періодизації є актуальними для з'ясування етапів розвитку морської освіти на півдні України, тому їх використано як базові. Виділено критерії та підходи до визначення меж окремих етапів у контексті соціально-економічних, суспільно-політичних, соціокультурних і педагогічних детермінант. Подано періодизацію розвитку системи морських бібліотек у період з ХІХ до початку ХХ століть, а також проаналізовано сприяння розвитку морехідної освіти шляхом поширення внутрішньої торгівлі, активізації зовнішньоекономічних зв'язків та прокладання залізничних доріг до портів на півдні країни – Одеси, Миколаєва, Херсона.

Ключові слова: мореплавання, морський флот, торговельно-морехідна освіта, етапи розвитку, періодизація розвитку морської освіти.

У 20-х роках ХІХ століття на зміну парусникам прийшли парові машини, що значно покращило морехідні якості кораблів, збільшило безпеку і дальність морських подорожей. Наступні важливі зміни відбулися у 1840-х роках, коли як основний конструкційний матеріал для будівництва кораблів почали використовувати залізо і сталь, а замість весел – застосовувати гребні колеса та гвинти. Кінцем парусного флоту історики вважають Кримську війну 1853-1857 рр., результати якої спричинили реформу військово-морської освіти. Відзначимо, що з винайденням радіо (1895) та гірокомпасу (1908) розпочався новий етап і в судноводінні.

Метою статті є визначення наступного етапу розвитку мореплавання, який науковці [1, с. 4-14] пов'язують із запровадженням нової технології суднобудування – використанням електрозварювання для з'єднання корпусних конструкцій замість клепок, секційного й модульного збирання кораблів (початок ХХ ст.). На цьому етапі здійснювалася спеціалізація транспортних і промислових кораблів, вводилися в дію двигуни внутрішнього згорання, створювався підводний флот, удосконалювалися артилерійські засоби ураження і морської зброї. У другій половині ХХ ст. відбулося запровадження атомної енергетики в підводне суднобудування і криголамний флот, широко розвивалася суднова автоматика й електроніка, розпочалося будівництво спеціалізованих кораблів (танкерів, контейнеровозів і т. ін.), з'явилися нові технічні засоби освоєння Світового океану (плавучі бурові установки, підводні автономні апарати тощо). Наприкінці ХХ ст. було запроваджено нові принципи підтримки кораблів – підводні крила і повітряну подушку, а також суднову атомну енергетику та засоби океанотехніки.

Наведені етапи є умовними, оскільки неможливо чітко окреслити межі науково-технічного розвитку і запровадження його результатів на практиці. Проте це надає уявлення про етапність розвитку мореплавання, пов'язаного з технічним прогресом – появою парусників, зміною дерев'яних суден на залізні, конструюванням парових двигунів, появою перших зварювальних конструкцій, побудовою двигунів внутрішнього згорання.

Аналіз літератури з історії окремих навчальних закладів торгового флоту [8] надав

*© Ляшкевич А. І.